

Teresa Borawska

Karol Górski - człowiek i uczyony : sprawozdanie z sesji

Komunikaty Mazursko-Warmińskie nr 3, 505-507

1998

Artykuł został zdigitalizowany i opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

Teresa Borawska

Karol Górski — człowiek i uczyony
Sprawozdanie z sesji

W związku z przypadającą w tym roku dziewięćdziesiątą piątą rocznicą urodzin oraz dziesiątą rocznicą śmierci Karola Górskiego (30 kwietnia 1903—11 grudnia 1988) odbyła się 27 kwietnia sesja naukowa zorganizowana przez Instytut Historii i Archiwistyki UMK w Toruniu poświęcona pamięci tego wybitnego historyka polskiego. O randze spotkania świadczyła obecność wielu uczniów, przyjaciół i studentów oraz JM Rektora UMK prof. dr. hab. Andrzeja Jamiołkowskiego, który też uroczystie otworzył konferencję. Obradom naukowym przewodniczył prof. dr. hab. Andrzej Tomczak.

Referat wprowadzający „Karol Górski — koleje życia” wygłosił organizator sesji, prof. dr. hab. Zenon Hubert Nowak. Przypomnił on znane, głównie z opublikowanej autobiografii Karola Górskiego¹, fakty dotyczące życia tego mediewisty i badacza dziejów Pomorza. Zasygnalizował też potrzebę przebadania w przyszłości zdeponowanych w Bibliotece Uniwersyteckiej UMK w Toruniu materiałów rękopiśmiennych, umożliwiających w większym stopniu zrozumienie Karola Górskiego jako historyka Kościoła i organizatora ruchu katolickiego w Polsce.

Kolejny referat, pióra prof. dr. hab. Henryka Samsonowicza pt. „Wymiar europejski dorobku Karola Górskiego”, odczytany został z powodu nieobecności autora przez dyrektora IHIA prof. dr. hab. Andrzeja Radziwińskiego. Zapoznał on słuchaczy z przemyśleniami Henryka Samsonowicza na temat miejsca Karola Górskiego w nauce historycznej Europy oraz jego roli w przekazywaniu na grunt polski dorobku historyków zachodnioeuropejskich, a głównie ze szkoły „Annales”. Rozległe zainteresowania Profesora, jego wysoki profesjonalizm, stosowanie nowoczesnych metod badawczych oraz rozliczne kontakty z uczonymi tej miary co Emil Lousse, Ambroise Jobert, Erich Maschke, Alberto Tenenti i Ferdinand Paul Braudel pozwalają zaliczyć Karola Górskiego, obok Aleksandra Gieysztor, Witolda Kuli czy Mariana Małowista, do polskich uczonych europejskiego formatu.

O najbardziej znanych w literaturze historycznej zainteresowaniach pomorsko-krzyżackich Karola Górskiego mówił obszernie jego najbliższy uczeń prof. dr. hab. Marian Biskup („Karol Górski tradycyjny czy nowatorski badacz dziejów Zakonu Krzyżackiego”). Przypomnił on, iż podjęcie przez Profesora badań nad przeszłością Pomorza w latach trzydziestych zbiegło się w czasie z potrzebami ówczesnej polityki i nauki polskiej, reprezentowanej wówczas przez

¹ Kwartalnik Historii Nauki i Techniki, 1987, nr 1(32), ss. 3--72.

środowisko historyków poznańskich (Kazimierza Tymienieckiego i Leona Koczego) oraz Instytutu Bałtyckiego w Toruniu. Karol Górski zajął się społeczno-etnicznym obliczem Pomorza oraz dziejami Zakonu Krzyżackiego jako korporacji rycersko-duchownej oraz organizacji państwowej w kontekście innych zakonów europejskich. Przyznawał wówczas Zakonowi zasługi w rozwoju życia kulturalnego, budownictwa, architektury i sztuki Prus, ale zdecydowanie negatywnie oceniał rolę Krzyżaków z moralnego punktu widzenia. Tematykę tę Karol Górski kontynuował także po przeniesieniu się w 1946 r. do nowo zorganizowanego uniwersytetu w Toruniu i stworzył wówczas podstawy własnej szkoły, której przedstawiciele brali również udział w przedsięwzięciach edytorsko-wydawniczych swego Mistrza. Nowatorskie też było zainicjowanie przez Karola Górskiego badań nad rolą polityczną stanów pruskich oraz parlamentaryzmu w kontekście europejskim.

Ten ostatni wątek rozwinął prof. dr hab. Janusz Malłek w referacie zatytułowanym „Zasługi Karola Górskiego we wprowadzeniu problematyki stanowej do historiografii polskiej”. Ukazał on Karola Górskiego jako prekursora polskich badań nad społeczeństwem stanowym i to na tle porównawczym. Profesor był członkiem Międzynarodowej Komisji dla Historii Zgromadzeń Stanowych i Parlamentarnych, a poprzez swoje cenne edycje źródłowe (głównie *Akta Stanów Prus Królewskich*), recenzje wielu obcojęzycznych i trudno dostępnych wówczas w Polsce prac, wykłady monograficzne, seminaria magisterskie i doktoranckie przyczynił się do wprowadzenia na stałe problematyki stanowej do historiografii polskiej.

O najmniej znanych i wciąż niedocenianych badaniach i przemyśleniach Profesora nad życiem religijnym społeczeństwa polskiego mówił interesująco prof. hr hab. Jerzy Kłoczowski w ostatnim wygłoszonym referacie pt. „Karol Górski — historyk Kościoła polskiego”. Wskazał on na ogromne znaczenie wielopłaszczyznowych zainteresowań Profesora dla życia wewnętrznego i duchowości elit intelektualnych, jak i pobożności ludowej. Karol Górski był niewątpliwie pierwszym polskim historykiem, który podjął próbę wszechstronnej analizy stosunku człowieka do Boga i zajął się historią mistyki. Przeprowadził wówczas szeroką kwerendę w wielu bibliotekach i archiwach (nawet klasztornych) i wydobył z nich na światło dzienne wiele ważnych tekstów dla poznania umysłowości i duchowości, zwłaszcza środowisk zakonnych oraz klimatu życia tych zbiorowości. Profesor Karol Górski był też przekonany o potrzebie pisania syntez historii życia wewnętrznego, chociaż zdawał sobie sprawę, iż wobec braku wstępnych opracowań naukowych miały one niedoskonały charakter. Pomimo niekiedy uwag krytycznych ze strony środowiska teologów, książki Karola Górskiego, zdaniem Jerzego Kłoczowskiego, należą wciąż do obowiązkowych lektur wielu studentów i nadal stanowią punkt wyjścia dla historyków rozważających problemy umysłowości i katolickiego życia religijnego minionych pokoleń Polaków. Referent postulował też ponowne wydanie niektórych trudno dziś dostępnych prac Profesora Karola Górskiego.

Na zakończenie sesji przewodniczący obrad, prof. dr hab. Andrzej Tomczak, wyraził nadzieję na szybkie zorganizowanie kolejnego spotkania naukowego poświęconego działalności Karola Górskiego jako dydaktyka. Żałować jednak

należy, że na sesji zabrakło referatów analizujących wkład Karola Górskiego do rozwoju badań kopernikańskich. Organizatorzy spotkania zapowiedzieli druk materiałów konferencji oraz poinformowali zebranych o bibliofilskim wydaniu przez IHiA UMK w Toruniu rozważań historiozoficznych Karola Górskiego pt. *Prawda historyczna*².

Ukoronowaniem sesji stało się złożenie w rocznicę urodzin Karola Górskiego (30 kwietnia) wiązanki kwiatów na jego grobie przez grono uczniów oraz syna zmarłego Profesora — Wacława.

2 Przedruk z „Ateneum Kapłańskiego”, 1986, R. 78, t. 106, z. 2, ss. 232 - 241.